

DRACHTEN, DE DOOPSGEZINDE KERK

In 1980 verscheen er ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van het kerkgebouw een geschiedkundige beschrijving van de Doopsgezinde gemeente te Drachten en Ureterp.

De gemeente zelf bestaat in ieder geval sinds 1661. In die tijd werden de diensten waarschijnlijk gehouden in boerenschuren in Ureteroff op 't Selmien, een nabijgelegen buurt die Mennistehemel genoemd werd.

Het dorp Drachten bestond nog niet, wel waren er twee boerenstreken, Noorder- en Zuider Drachten genaamd. Toen daar begonnen werd met de veenafgraving groeiden de buurtschappen. Onder de werklui waren o.a. mennisten uit Groningen en Ureterp. Langzamerhand groeide de gemeente en ontstond de behoefte aan een eigen vermaning.

Logischerwijs werd de kerk gebouwd daar waar men werk, woningen, winkels, weekmarkt en vermaak kon vinden en dat was in het inmiddels ontstane dorp Drachten.

In 1693 werd de eerste kerk gebouwd. Nadat enkele leden zich afscheidden van de gemeente werd er kort na 1700 een tweede vermaning gebouwd. In 1790 werd de huidige kerk gebouwd. Beide oude kerkjes zijn gesloopt.

Exterieur

'Teruggeweken aan een plein' ligt het gebouw buiten de rooilijn van een drukke winkelstraat.

Een herinnering aan het schuilkerken. Vroeger scheidde een ringmuur het kerkplein van de Zuiderpromenade, nu staat er een hek. Kerk en plein bevinden zich op het terrein van een voormalige leerlooierij. Het kerkplein' waarop nog een oude pomp staat, bestaat uit een fraai aangelegde tuin en is gedeeltelijk bestraat zodat er een gemoedelijk ogende ontmoetingsplaats

voor kerk- en kerkepadgangers is ontstaan.

De voormalige kosterij die direct aan de straat staat, en de consistorie werden in 1928 tot vergaderzaal (Mennozaal) omgebouwd en in 1959 werd de gedeeltelijk bestaande verdieping doorgetrokken.

De vermaning zelf is een zaalkerk onder hoog schilddak waarop twee windwijzers staan in de vorm van een paard en een smakschip, symbolen voor landbouw en scheepvaart. De oost- en westmuur zijn door lisenen verdeeld in drie traveeën, in elk daarvan bevindt zich een boogvormig venster.

Wat in vroeger eeuwen noodzaak was voor een Doopsgezinde kerk werd kenmerk: eenvoud, ingetogenheid, wat terzijde staand. De ingangspartij daarentegen is monumentaal en valt op door haar fraaie kleuren. In 1878 werd namelijk besloten de 'onhebbelijke vorm van de ingang deur te vervangen door een meer sierlijke ingang'.

Bij die verandering werd ook 1 van de 2 gedenksteden die naast de deur waren aangebracht boven de ingang geplaatst. Op de ene steen staan namen van de toenmalige leraren en diakenen vermeld en op de andere datumsteen staat een gedicht ter herinnering aan de eerste-steenlegging in 1790.

De in de voorgevel gemetselde grafstenen zijn van fam. Fockes, 'medeleeraar der Doopsgezinden in de Dragten' (1753-1777) en van zijn vrouw Wytse Kornelis. De stenen, waarschijnlijk afkomstig van het kerkhof te Ureterp, zijn bij de afbraak van een boerderij gevonden.

Interieur

In 1989 werd de laatste hand gelegd aan de restauratie. De kerk moest gereed zijn voor de viering van het tweehonderdjarig bestaan van het gebouw. De hal was het laatste onderdeel. Op de vloer zijn zwarte hardstenen tegels gelegd en het balkonplafond is dofzwart en glanzend rood geschilderd. Aan de muur hangt een werkstuk van de beeldhouwer Joop van Bergen' naar een tekst uit Exodus.

De opvallende kleurstelling van het interieur is afgeleid van een belangrijke stroming uit de cultuurgeschiedenis van deze eeuw: De Stijl. De interesse voor de ideeën van deze stroming deed architect C.R. de Boer bij de restauratie van de kerkzaal in 1929 kiezen voor de kleuren dofzwart en glanzend rood. De kerkzaal wordt gedekt door een met lijnolie bestreken tongewelf van triplex.

In de met druiven versierde plafondrozetten is bladgoud verwerkt. De kroonluchters zijn van 1950.

Langs de wanden is een eiken lambrisering aangebracht. De op de monumentenlijst vermelde, in houttechniek geschilderde en met snijwerk versierde banken stammen uit de bouwtijd van de kerk, evenals de gesneden eiken preekstoel. Deze is afwisselend dof- en glanzend zwart geschilderd en opgesierd met goudkleurige guirlandes met bloemen. Op de kansel ligt een bijbel uit 1873 met gravures van Gustave Doré. De oudste in de kerk aanwezige bijbel dateert uit 1710. Aan weerszijden van de preekstoel staan eenvoudige, overhulde kerkeradbanken uit 1949.

In 1860 is het zware en hoge doophek verwijderd. In 1950 werden 2 gebrandschilderde ramen in de muur achter de preekstoel geplaatst naar aanleiding van een bepaling in een legaat. Glazenier H. Duchêne

verbeeldde een tekst uit Jesaja 9 vers 1: 'Het volk dat in duisternis wandelt zal een groot licht zien' en uit Lukas 24 vers 32: 'Brande ons hart niet in ons toen Hij tot ons sprak en ons de schriften openbaarde.' De onderzijde van de glas-in-lood ramen komt niet helemaal meer tot z'n recht na verbouwing van een buurpand.

Op de met een ajour gietijzeren hekwerk afgewerkte kraak staat het in 1857 gebouwde Van Dam-orgel. De claviatuur werd aan de achterzijde geplaatst. De organist heeft dus geen zicht op de kerkzaal. Deze constructie is door Van Dam weinig toegepast. Het orgelfront werd in 1929 zwart geverfd. Bij de restauratie van het orgel in 1985 werd besloten het front, de orgelkas en de voorkant van de kraak de oorspronkelijke mahonie-rode kleur terug te geven. De smalle vleugelstukken werden groen geverfd.

Djoke Pruijm
1991

Literatuur:

-Fermanje Drachten, 200 hier T. Jelsma, H. Veenland e.a. 1990